

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

Extension Need for Rice Production Adhering Good Agricultural Practice of Farmer of the Large Agricultural Land Plot for Rice Production in Na Kae District Nakhon Phanom Province

สิรินาถ อินภูวา¹, สีนีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม^{1*} และ นารีรัตน์ สีระสาร¹

Sirinath Inpuwa¹, Sineenuch Khrutmuang Sanserm^{1*} and Nareerut Seerasarn¹

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโครงการนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ปีการผลิต 2559/60 จำนวน 136 ราย จากทั้งหมด 400 ราย ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 65.4 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.57 ปี ร้อยละ 47.1 จบประถมศึกษาชั้นต้นในครัวเรือนเฉลี่ย 4.10 คน ร้อยละ 42.6 เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. มีแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.96 คน ถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เฉลี่ย 12.32 ไร่ รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 48,582.35 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 7,250 บาท/ปี ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) โดยเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.42) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.05) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้านในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) โดยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมาด้านวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 4.38) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.21) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการการส่งเสริม, การผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม, นาแปลงใหญ่, จังหวัดนครพนม

ABSTRACT: The objectives of this research were to study extension needs for rice production adhering to good agricultural practice of large agricultural land plot farmers. The sample size is 136 rice farmers from 400 rice farmers participating the Large Agricultural Land Plot for Rice Production in participating Na Kae district of Nakhon Phanom. Using the simple sampling method. Data was collected by interview form. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, minimum value, maximum value, average, standard deviation, and ranking. The results showed that 65.4 percent of the farmers were female with the average age of, 53.57 years old, 47.1 percent completed grade 6 of primary school education. The average household members were 4.10 persons. About 42.6 percent were customers of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. The average labor force in the agricultural sector in household. Was 1.96 persons. The average land area of 12.32 rais, The average agricultural income was 48,582.35 baht/year and., non-agricultural income was 7,250 baht/year. Overall, extension need of farmers for rice production adhering good

¹ แผนงานวิจัยส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Agricultural Extension and Development School of Agriculture and Cooperatives Sukhothai Thammathirat Open University

* Corresponding author: tukstou@hotmail.com

agricultural practice were at a high level (Mean 4.20) with the highest level of support (4.42) and knowledge (4.32), respectively. Farmers wanted to receive the extension at a high level (Mean 3.88). Overall, farmers face with the problems of extension of rice production adhering good agricultural practice at a moderate level (Mean 3.05). Farmers agreed with the three suggestions at the highest level (Mean 4.37) as following supporting (Mean 4.38), extension method (Mean 4.38) and knowledge (Mean 4.21) respectively.

Keywords: Extension needs, rice production adhering to good agricultural practice, large agricultural land plotfor rice production , NakhonPhanom province

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักและการทำนาเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของเกษตรกรไทย ในปี 2560/61 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 70.885 ล้านไร่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีจำนวน 4.22 ล้านครัวเรือน สามารถผลิตข้าวได้ 32.053 ล้านตันข้าวเปลือก และส่งออกทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละประมาณ 160,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)ที่ผ่านมาการดำเนินนโยบายด้านข้าวของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านราคาผลผลิตให้มีราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้เกษตรกรไม่ทราบราคาที่แท้จริงส่งผลให้มีการเพิ่มพื้นที่การผลิตจำนวนมาก ขณะเดียวกันความใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพข้าวน้อยลง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันด้านการตลาดต่างประเทศกับประเทศอื่น การส่งออกข้าวลดลง ปริมาณข้าวคงเหลือในประเทศมีมาก และราคาข้าวเปลือกตกต่ำ นโยบายนาแปลงใหญ่โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ จึงถูกนำมาใช้รักษาเสถียรภาพราคาข้าว โดยจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดบริหารจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ปัจจุบันผู้บริโภคมีความห่วงใยต่อสุขภาพมากขึ้นและเลือกซื้อสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐานขณะเดียวกันการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศได้นำมาตรการด้านสุขอนามัยพืช (SPS) มาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้า จึงต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านพืชให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับและสนับสนุนเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบการผลิต GAP

ปี 2559 จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ปลูกข้าว 1,334,512 ไร่ผลผลิต 483,695 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) โดยมีการดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรแบบแปลงใหญ่ และได้คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการส่งเสริมเป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลบ้านแก่งและตำบลนาาคู่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนมให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ข้างต้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมตามความต้องการของเกษตรกรเพื่อจะสามารถพัฒนาความรู้แก่เกษตรกร ให้สามารถผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และได้มาตรฐานของผู้บริโภค เพื่อบรรเทาการผลิตที่ยั่งยืนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลดีต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ปีการผลิต 2559/60 จำนวน 400 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่ของแต่ละตำบลตามสัดส่วนที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ตอนคือ (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ใช้ช่วงคะแนน 1.00–1.80 = น้อยที่สุด, 1.81–2.60 = น้อย, 2.61–3.40 = ปานกลาง, 3.41–4.20 = มาก และคะแนน 4.21–5.00 = มากที่สุด

ผลการศึกษา

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรนาแปลงใหญ่

สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.4 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53.57 ปี ร้อยละ 47.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.10 คน ร้อยละ 42.6 เป็นลูกค่านาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับ เกษตรกรรม (2557) ที่รายงานว่าการเกษตรทำนาเกือบครึ่ง มีอายุเฉลี่ย 50.35 ปี มากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งหมดเป็นกลุ่มลูกค่าน.ก.ส. เกษตรกรเกินกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงมีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น เป็นผลจากนโยบายการส่งเสริมพัฒนาบทบาทสตรีสภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.96 คน มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 12.32 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 48,582.35 บาท/ปี ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำเมื่อเทียบกับเกณฑ์ชีวิตตามแบบประเมินคุณสมบัติของ smart farmer ด้านรายได้ ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 180,000 บาท/ปี/ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม, 2559) เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่การผลิตด้านการเกษตรได้เพียงฤดูกาลเดียว ปัญหาฝนทิ้งช่วงรายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 7,250 บาท/ปี

จากการพูดคุยกับเกษตรกรบางส่วนเป็นรายได้ที่ลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นส่งมาให้เพื่อดูแลบุตรหลานที่อยู่ที่บ้าน

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่

คำถามเกี่ยวกับความรู้ในการผลิตข้าวตามมาตรฐาน GAP ของเกษตรกรทั้ง 7 ด้าน (Table 1) พบว่า ภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมาก (ร้อยละ 60.3) รองลงมาคือมีความรู้ระดับมากที่สุด (ร้อยละ 37.5) และมีความรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 2.2) จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้การผลิตข้าวตามมาตรฐาน GAP เป็นอย่างดี และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของข้อคำถามแต่ละด้านพบว่า ด้านที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุดคือ ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรตอบถูกถึงร้อยละ 93.4 แต่ด้านที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุดคือ ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ซึ่งตอบถูกเพียงร้อยละ 65.1 จากที่เกษตรกรมีระดับความรู้มาก เนื่องจากได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง ปีงบประมาณ 2559 และช่วงที่เก็บข้อมูลวิจัยเป็นช่วงปี 2560-2561 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม่ห่างกันมากนักส่งผลให้เกษตรกรมีการนำความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง

Table 1 Farmer's knowledge of GAP for rice production

Farmer's knowledge of GAP for rice production	% of answer correctly
1) Water source	93.4
2) Site history	84.2
3) Pesticides usage	65.1
4) Quality management	64.7
5) Harvesting and produce handling	80.8
6) Storage, transporting in farm	87.9
7) Record keeping and traceability	90.1
Overview	80.8

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่

การศึกษาพบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) โดยมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.42) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ ส่วนด้านวิธีการส่งเสริมมีความต้องการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) และเมื่อพิจารณาประเด็นในแต่ละด้านพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนในประเด็นแหล่งเงินทุนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) และน้อยที่สุดประเด็นการต่ออายุใบรับรอง (ค่าเฉลี่ย 4.25) ส่วนด้านความรู้เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดในประเด็นพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.53) เนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรมีจำกัด และขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรต้องการมีความรู้ด้านการจัดการดินและพื้นที่ปลูก เพื่อให้สามารถผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมมากขึ้น และต้องการน้อยที่สุดในประเด็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.01) สอดคล้องกับ เกษราภรณ์ (2557) ที่รายงานว่าการเกษตรทำนามีความต้องการความรู้การส่งเสริมการผลิตข้าวในระดับมากด้านการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย

3.70) เนื่องจากปัจจุบันเก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าวทดแทนแรงงานคน เพราะสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายการเก็บเกี่ยวต่อไร่ได้ และมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการใช้แรงงานคน ส่วนด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดในประเด็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.29) รองลงมาแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 4.13) และแบบรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.23) ตามลำดับ สอดคล้องกับ เกษราภรณ์ (2557) ที่รายงานว่าการเกษตรทำนาต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลโดยวิธีเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) เนื่องจากเกษตรกรสามารถสอบถามข้อมูล หรือขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง เป็นการสื่อสารแบบสองทางได้ตอบเห็นผลได้ทันที ในประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนมากที่สุด สอดคล้องกับ จิรวิทย์ (2557) ที่รายงานว่าการเกษตรมีความต้องการสนับสนุนในประเด็นการเข้าสู่มาตรฐาน GAP และการหาแหล่งทุนราคาถูก เนื่องจากในปัจจุบันปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาแพง แต่ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวน และส่วนใหญ่เกษตรกรในพื้นที่มีอาชีพทำนาปีเป็นหลัก และขาดเงินทุนสำรองที่จะเพาะปลูกในฤดูกาลใหม่ จึงมีความต้องการแสวงหาแหล่งเงินทุนเพื่อบำรุงทุนทำนาปี

Table 2 Extension need method for rice production adhering good agricultural practice of farmer of the large agricultural land plot

Extension Need	$\bar{X}$	Level	Rating
1) Individual	3.23	Moderate	3
2) Group	4.29	Highest	1
3) Mass	4.13	High	2
Overview	3.88	High	-

Table 3 Extension need knowledge for rice production adhering good agricultural practice of farmer of the large agricultural land plot

Extension need	$\bar{X}$	Level	Rating
1) Water source	4.18.	High	6
2) Site history	4.53	Highest	1
3) Pesticides usage	4.31	Highest	5
4) Quality management	4.40	Highest	3
5) Harvesting and produce handling	4.01	High	7
6) Storage, transporting in farm	4.40	Highest	3
7) Record keeping and traceability	4.46	Highest	2
Overview	4.32	Highest	-

Table 4 Extension need support for rice production adhering good agricultural practice of farmer of the large agricultural land plot

Extension need	$\bar{X}$	Level	Rating
1) Production factors	4.43	Highest	5
2) Financial resource	4.53	Highest	1
3) GAP product standard	4.48	Highest	4
4) Practices	4.49	Highest	3
5) Application procedure in certification request	4.27	Highest	6
6) Procedures/methods in farm screening	4.51	Highest	2
7) Certification renewal	4.25	Highest	7
Overview	4.42	Highest	-

Table 5 Overall, extension need for rice production adhering good agricultural practice of farmer of the large agricultural land plot

Extension need	$\bar{X}$	Level	Rating
1)Method	3.88	High	3
2) Knowledge	4.32	Highest	2
3) Support	4.42	Highest	1
Overview	4.20	High	-

ปัญหา และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่

การศึกษาพบว่าภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.05) โดยมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.23) ส่วนปัญหาในระดับปานกลางมี 2 ประเด็นคือ ด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.01) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.93) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาประเด็นปัญหาในแต่ละด้านพบว่า ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในการส่งเสริมจากรัฐไม่ทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.82) สอดคล้องกับ เกษตรภรณ์ (2557) ที่รายงานว่า เกษตรกรทำนาร้อยละ 69.6 มีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมจากรัฐไม่ทั่วถึง อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีเวลาน้อยขาดการติดตามต่อเนื่องเนื่องจากอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่มี ไม่เพียง อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ 1 คน/เกษตรกร 2,411.28 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอตาก, 2559) และน้อยที่สุดประเด็นเอกสารเผยแพร่ไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.10) ด้านการสนับสนุนเกษตรกรมีปัญหา มากที่สุดในประเด็นขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.12) เนื่องจากภาระงานทุกภาคส่วนที่มุ่งไปยังผู้นำเพียงจุดเดียว สร้างความเข้าใจแก่เกษตรกรในชุมชนไม่ทั่วถึง และน้อยที่สุดประเด็นขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.80) ด้านความรู้เกษตรกรมีปัญหา มากที่สุดในประเด็นเนื้อหาเข้าใจยาก (ค่าเฉลี่ย 2.99) และน้อยที่สุดประเด็นขาดความรู้ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.88) เรื่องข้อเสนอแนะพบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้านในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) โดยมีข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมาด้านวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 4.38) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.21) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาประเด็นข้อเสนอแนะใน

แต่ละด้านพบว่า ด้านการสนับสนุนเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นบูรณาการทุกด้าน ระหว่างหน่วยงานเช่น กรมวิชาการเกษตร สถาบันการศึกษา เช่นมหาวิทยาลัย (ค่าเฉลี่ย 4.65) ประเด็นสร้างความรู้ความเข้าใจและชี้ให้ผู้เห็นว่าถึงความสำคัญของการเข้าสู่มาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย 4.65) และน้อยที่สุดประเด็นหาแหล่งทุนราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.26) ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นสร้างความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ (ค่าเฉลี่ย 4.72) และน้อยที่สุดประเด็นจัดให้มีการส่งเสริมด้าน GAP อย่างสม่ำเสมอและมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ (ค่าเฉลี่ย 3.07) ด้านความรู้เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นสร้างเกษตรกรผู้นำด้าน GAP ในทุกพื้นที่ เช่น ตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้สามารถกระจายความรู้สู่ชุมชนได้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) และน้อยที่สุดประเด็นถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการที่เกษตรกรเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน (ค่าเฉลี่ย 4.15)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในระดับมาก โดยมีความต้องการในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุน และด้านความรู้ตามลำดับ ส่วนด้านวิธีการส่งเสริมมีความต้องการในระดับมาก และเมื่อพิจารณาประเด็นในแต่ละด้านพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนในประเด็นแหล่งเงินทุนมากที่สุด และน้อยที่สุดประเด็นการต่ออายุใบรับรอง ส่วนด้านความรู้ เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดในประเด็นพื้นที่ปลูกเนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรมีจำกัด และขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรต้องการมีความรู้ด้านการจัดการดินและพื้นที่ปลูก เพื่อให้สามารถผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมมากขึ้น และต้องการ

น้อยที่สุดในประเด็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวส่วนด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกรรมมีความต้องการมากที่สุดในประเด็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.29) รองลงมาแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 4.13) และแบบรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.23) ตามลำดับ

การศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ทำให้ทราบข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม และปัญหาข้อเสนอแนะของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ซึ่งสามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1) จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 65.4 เป็นเพศหญิง จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปลงใหญ่ ส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปผลผลิตเกษตร เพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สร้างทางเลือกให้กับเกษตรกรด้านรายได้ ลดความเสี่ยงความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในปัจจุบัน

2) จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม ในระดับมาก จึงควรมีการส่งเสริมและสร้างกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้นำที่มีความรู้ด้านการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อ

ขยายผลสู่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร

3) จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุน และด้านความรู้ เห็นควรถ่ายทอดความรู้ พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์เข้าไปสู่กลุ่ม ด้านความต้องการการสนับสนุน ยังพบอีกว่ามีความต้องการระดับมากที่สุดในทุกประเด็น โดยเฉพาะด้านแหล่งทุนที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด ควรสนับสนุนให้เกษตรกร เข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในรูปแบบกลุ่ม และมีความคล่องตัว อาจมองไปถึงการสร้างอาชีพเสริมนอกฤดูกาลเพาะปลูกให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2558. คู่มือการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ .กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกษราภรณ์ เข็มขาว. 2557. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกร อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี. ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- จิรภูมิ มงคล. 2557. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร. ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ปรีชา นาจบุญ. 2559. การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตข้าวของเกษตรกรอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม. 2559. คู่มือโครงการ
เกษตรกรปราดเปรื่อง. นครพนม. (อัดสำเนา)
สำนักงานเกษตรอำเภอนาแก. 2559. ข้อมูลพื้นฐาน
สำนักงานเกษตรอำเภอนาแก. นครพนม. (อัด
สำเนา)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2560. สถานการณ์สินค้า
เกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2561. กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์. แหล่งข้อมูล [http://www.oae.
go.th/oae_report](http://www.oae.go.th/oae_report). ค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2561.